

Amatierteātru Gada izrādes reģionu skates kopsavilkums

Atis Rozentāls, žūrijas loceklis

Dramaturģija

Samērā maz izmantoti latviešu literatūras klasiķu darbi (Rainis, J. Jaunsudrabiņš, K. Skalbe), taču gadījumos, kad tas darīts, ir sasniegti pozitīvi vērtējami rezultāti, pat ja izrādes kopējais punktu skaits ne vienmēr ir augsts. Pasaules dramaturģijas klasika iestudēta vēl retāk (A. Čehovs, V. Šekspīrs), bet arī šajā gadījumā ir skaidri saprotams mērķis un uzdevumi, kāpēc režisori šos darbus izvēlas.

Sarežģītāka ir situācija ar padomju mantojumu. Piemēram, G. Priedes “Zilā” Tērvetes amatierteātrī ir iestudēta veiksmīgi, maksimāli absorbējot lugas didaktikas slāni, savukārt Ilzes Indrānes luga “Dzeguzīte gadus skaita” Liezēres amatierteātrī “LiNaTe” tomēr ir ļoti diskutabla izvēle, jo atražo padomju propagandas priekšstatus par pēckara laiku Latvijā, un to bez komentāra rādīt nav iespējams.

Mūsdienu latviešu dramaturģijā populārākais darbs ir Justīnes Kļavas “Dāmas”, kas ir saprotams, jo tur piedalās trīs dažādu paaudžu aktrises, tomēr fakts, ka neviena no izrādēm nav nokļuvusi finālā, liecina, ka šī luga tomēr ir pietiekami ciets rieksts, jo prasa meistarību. Populāra ir arī Evitas Sniedzes luga “Tie paši oši”. Kā veiksmīgs piemērs jāmin Leldes Stumbres darba “Kalnu Tāle” iestudējums Vārmē, kur lugas galvenās varones prototips ir apkārtnē pazīstama reāla sieviete, tāpēc piešķir izrādei vēl lielāku motivāciju.

Kopumā par repertuāra izvēli runājot, jāteic, ka labu lugu, kas būtu pielāgojamas konkrētam ansamblim, joprojām trūkst. Kolektīvi izlīdzas ar mēģinājumiem lokalizēt klasiku (Inčukalns), vai arī izraugās lugas, kurām ir samērā maza pievienotā vērtība (Harija Ammera lugas). Divi kolektīvi ir pievērsušies Imanta Ziedoņa “Epifānijām”, kam varētu būt zināms pedagoģisks nolūks.

Vienlaikus, ja kolektīvs izvēlas izteiktu izklaides repertuāru, arī tas attaisnojas gadījumā, ja aktieri savus uzdevumus veic ar prieku (Jaunlutriņu “Spoku vilciens”). Galvenais, lai ir raksturi, ko spēlēt. Skatē bija arī vairāki mēģinājumi strādāt Verbatim tehnikā, izmantojot aktieru personiskās pieredzes stāstus (Jaunais Miltu teātris, Dzīvais Rīgas teātris), tomēr šīm izrādēm bija problēmas ar struktūras organizēšanu, līdzīgi kā Leona Brieža dzejas iestudējumā R. Blaumaņa Madonas Tautas teātrī.

Vizuālais risinājums

Vislabākie panākumi ir tiem kolektīviem, kas sadarbojas ar profesionāliem scenogrāfiem un māksliniekiem (Tērvete, Jēkabpils, Liepājas Neatkarīgais teātris, Priekules teātris) un kur spēles telpa ir organizēta prasmīgi un pārdomāti. Tur, kur to nevar atļauties, labākie panākumi ir kolektīviem, kas izvēlas lakonisku risinājumu (Vārmē ir ļoti nosacīta telpa un vispār nav rekvizītu, kostīmi maksimāli stilizēti, bet visu kompensē ļoti precīza, konkrēta aktierspēle). Ar ļoti mērķtiecīgu un tehniski vērīgu risinājumu izceļas VEF Kultūras pils ansamblis “Rīgas pantomīma”, kas izmanto uz vietas piedāvātās iespējas (gaismas, video) apvienojumā ar dzīvo mūziku.

Pandēmijas laika alternatīvas

Jāuzteic Jelgavas Studentu teātris par mērķtiecīgu darbu, iesniedzot trīs dažādas formas meklējumus pandēmijas apstākļiem (raidluga, videofilma, zoom izrāde). Izrāde “Stopētāji” atklāj potenciālu sadarbībai šādā formātā arī ar citu teātru, pat tālu ārzemēs dzīvojošiem diasporas amatieru aktieriem.

Zoom formātā ieceres ziņā interesants ir arī Saldus Tautas teātra pieteikums, kuru gan *iegāž* pseidofilosofiskā luga un tas, ka aktieri katrs savā lodziņā nerespektē zoom izrādes specifiku, tāpēc parādās “nogrieztas” rokas utt., kādai ķermeņa daļai izejot ārpus sava ierobežotā spēles laukuma.

Izrādes bērniem un pusaudžiem

Iespējams, tas, ka bērni un pusaudži pandēmijas apstākļos ir visgrūtāk sasniedzamā publikas daļa,

piedāvājumā ir ļoti maz izrāžu viņiem (kaut gan tā ir daudzu gadu tendence arī pirms pandēmijas). Tomēr jāuzslavē RTU studentu teātris “Kamertonis” par pievērsanos latviešu literatūras klasikai, ar to iepazīstinot krievu bērnus (“Dzirnavnieces noslēpums” pēc K. Skalbes “Kaķīša dzirnavām”), kā arī Jaunatnes teātris “Inspire”, kas ļoti mērķtiecīgi iestudējis R. Kiplinga “Maugli”, neiekrītot eksotisku zvēru spēlēšanas lamatās, bet radot pieaugšanas stāstu.

Režisora sadarbība ar aktieriem

Amatierteātrī piedalās visi, kas vēlas, un tam ir lielā mērā sociāla funkcija, tāpēc izcilu aktiermeistarību mēs nevaram pieprasīt vai izvirzīt par mērķi, bet varam priecāties par katru veiksmi. Priecēja tas, ka lielākoties aktieri labi saprot, ko spēlē, izprot savu varoņu motivāciju, spēj sarunāties ar partneri un sadzirdēt viņu. Tērvetes, Vārmes, arī Ventspils u.c. kolektīvu izrādēs varam redzēt, cik mērķtiecīgi režisores ir sadarbojušās ar aktieriem un atvērušas viņu potenciālu. Darbs ar aktieri ir būtisks arī iestudējumos, kuros piedalās debitanti (un jāteic, ka vairākos gadījumos, kad pēc izrādes režisori pateica, ka aktieris spēlē pirmoreiz, tas bija pārsteigums). Ir jāsecina, ka kopumā, ja vien režisors ir ieinteresēts strādāt kopā ar aktieri un prot to darīt, rezultāts neizpaliek. Nevar novērtēt par augstu to darbu, ko ieguldījušas I. Gremze un K. Šišlo (teātra studija “Vinnijs”) darbā ar jauniešiem, lai precīzi un dinamiski uz skatuves iedzīvinātu Raiņa tekstu, strādājot vienlaikus ar kustību un domas pārraidīšanas precizitāti, attiecību konkrētību nosacītības apstākļos. Taču, lai gūtu panākumus, režisoram ir svarīga arī žanra un stila izjūta, un tās vairākos gadījumos pietrūka.

Kopējie secinājumi

Amatierteātru skate liecināja, ka pandēmijas laiks procesu ir ietekmējis, jo ne visi potenciāli spēcīgie kolektīvi piedalījās vai nepiedalījās labākajā formātā (piemēram, VEF teātrim zoom formāts tomēr ir daudz par ierobežojošu, ņemot vērā trupas kvalitātes). Tomēr nav ietekmēta lielā vēlme izpausties ar teātra mākslas līdzekļiem un sevi pārbaudīt uz skatuves. Braucot pie kolektīviem uz vietas, bija iespējams vērot, cik sakopti ir kultūras nami un skolas, kurās notiek izrādes, kaut arī ir kolektīvi (īpaši Rīgā), kuru mēģinājumu apstākļi joprojām ir tālu no vēlamā.